

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra HAANDBOG I VERDENSHISTORIEN. Nyaarstiden

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter", i Grundtvig, N. F. S.: *N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter*, Gyldendalske Boghandel, 1904-1909, s. 563.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-grundtvig07val-shoot-idm140245218186912/facsimile.pdf> (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter

Det Sættende Aarhundrede

kom endnu de saakaldte »himmelske Propheter« eller Gien-døberne fra Zwickau, som vilde vende op og ned paa alt Kirkeligt efter deres egne forvirrede Hjernesvind, og, skjøndt det var naturligt, at den ny Viis sprængte de gamle Kar, saa tog dog hermed Reformationen en verdslig og tildeels meget raa og vild Retning, som enten maatte blevet dens egen¹ eller den Tydske Kirkes Undergang, hvis ikke Luther, som var den Eneste, der kiendte »Forskiel paa Aander,« nu ogsaa var brudt ud af Muschullet og havde bekæmpet de selvgjorte Refor-matorer ligesaa tappert som den selvgjorte Christi Stathol-der.

Denne dobbelte Kamp syndes vist nok reent fortvivlet, da Bønderne baade i Schwaben, Franken og Thüringen gjorde Oprør (1525), naturligviis under Raab paa den »Evan-geliske Frihed,« thi al Verden skiød da Skylden paa Luther, og det følger af sig selv, at baade hans djærve Frisprog mod Keisere og Konger saavelsom mod Paver og Biskopper, maae have hidraget uberegnelig til at sætte Mod i Mangfoldige, som hverken brød sig stort om Salighedens Sag eller gjorde sig mindste Samvittighed over at bruge Næverne, som Noget, der ganske anderledes end »Mund og Pen« kunde gjøre Beskeed; men for Resten er det soleklart, at Luther var ligesaa uskyldig i Bonde-Krigen, som Livet og Lyset er i al den Mis-brug, man gjør deraf, og det viiste sig blandt Andet derved, at baade var Folket roligst, hvor Luther havde virket mest, og de eneste Fyrster, som viiste Mod og Manddom i Kampen, var Luthers gode Venner: Kurfyrst Ludvig af Pfaltz og Land-grev Philip af Hessen-Cassel.

Det varegenligkun mellem Paaske og Pindse (1525), Uvej-ret rasede, og Gøz von Berlichingen, den eneste navnkun-dige Mand mellem Bonde-Lederne, bar Kappen paa begge Skuldre, saa der høstede ingen Laurbær paa nogen af Siderne; men da dog i Elsas, Schwaben og Franken Klosire og Adelsborge i Hundredevis blev forstyrrede, og, efter den knap-pest Regning, 50000 Bønder skal have mistet Livet, var det dog ingen Smaating i Tydsklands Historie, altsaa, under den store Reformations-Kamp, ikke heller i Verden. Naer man nu ogsaa overveier de »Tolv Artikler,« som snart blev hele Landstormens Løsen, og hvis Billighed vi i det Hele ligesaa- lidt som Luther kan nægte, da seer man godt, at Bonde-Kri-

¹ 2. Ud g. udelønder »egen«

Det Sextende Aarhundrede

gen, folkelig taft, havde samme Grund som Reformationen, altsaa de Gothiske Folkefærders fribaarne Sind, den senere Middelalders natlige Gru og Nyaarstidens stærke Morgendrømme. Derfor sporer man Bevægelsen ligefra Elsas til Elben og Donau, men da Egnen ved Rhinen og Bodensøen dog er Bonde-Krigens egenlige Hjem og Skueplads, nødes man ogsaa til at tænke paa det Schweitserske Naboskab, ingenlunde blot for Exemplet der, i det Fjortende og Femtende Aarhundrede, paatilkæmpet Bonde-Frihed, men især fordi Schweits, omtrent paa samme Tid, som Luther opstod, havde, i Ulrich Zvingel fra Toggenburg, faaet sig en indfødt Reformator, der vel fattedes Luthers Aand, men var netop derfor en Grubler i Tydskernes Smag, som anbefalede Selv-Klogskab og undskyldte Selv-Tægt, saa det maa i flere Henseender tilskrives den heltemodige Luthers aandelige og hjertelige Virksomhed, at Bonde-Krigen kun blev et overgaaende Uveir og ei et Jordskælv, hvori rimeligviis Tydskland og Menneske-Livet vilde fundet sin Undergang.

Dette seer man bedst, ved at forestille sig, hvilken uberegnelig Forskiel det allerede vilde gjort, hvis de to ridderlige Vovehalse: Frands von Sickingen og Ulrich von Hutten, som nu Begge bortreves i deres bedste Alder, Aaret før Bonde-Krigens Udbrud, havde oplevet den, og, hvad aldrig kunde feile, blevet Bøndernes ypperste Ledere. Begge disse ridderlige Sværmere for Frihed, baade i Aandens og Legemets Verden, havde jublet ved Luthers Kæmpeskridt, og det havde aabenbar kun kostet ham et Ord, da han var erklæret bansat og fredløs, at sætte deres og mange Tusinders Arme i den stormende Bevægelse for sig, som Huttens egen Pen saa livagtig beskrev og behudede*). Kun den samme skjulte Haand, som dannede Luther til et udvalgt Redskab, der umuelig kunde tage »Kiød for Aand,« og som bortrev de glødende Sværmere, der ei mægtede at skille dem ad, den samme Aand var det aabenbar ogsaa, der forhindrede Bonde-Krigen fra i sig selv at blive en stor Begivenhed; men ligesom denne Forhindring er et stort Vidunder, saaledes er Begivenheden selv et Forbud paa den Bonde-Tid, som nu er ifærd med at oprinde, og derfor høist mærkværdig. Göthe har, som bekiendt, i sin Ungdom stræbt at forevige Göz som Tydsklands sidste Ridder, men i hans selvgjorte Lovtale, saavel som i Bondeleiren, saac man godt, han var kun en Skygge

*) F. v. Sickingens Levnet af Münch. Stuttgart 1827. U. v. Huttens Levnet af Wagenseil. Nürnberg 1823.